

Beleidsplan

Museum de Schat van Simpelveld

2018

Inleiding

In 1878 vestigde de Congregatie van Zusters van het arme kind Jezus het algemeen moederhuis in Simpelveld. 134 jaar lang bewoonden de zusters het gebouwencomplex dat ze 'Huize Loreto' doopten, en zetten ze zich in voor de gemeenschap met het opvangen, verzorgen en onderwijzen van kinderen. Nu in 2018 opent op deze historische monumentale locatie, een nieuw museum dat het verleden van de congregatie een nieuwe toekomst biedt.

Situering

In het zuidoosten van Limburg, haast tegen de Duitse grens, ligt één van de meest bijzondere streken van ons land. De vallei, die door de Eyserbeek is uitgesleten, ligt te midden van lieflijk glooiende heuvels van kalk en zand. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze omgeving al 6.000 jaar wordt bewoond. Precies op deze plaats werden de mooiste voorwerpen uit de Romeinse tijd in Nederland gevonden: de wereldberoemde Sarcofaag van Simpelveld en de muurschilderingen uit de nabijgelegen 'villae' in Simpelveld en Bocholtz. Vanaf de achttiende eeuw wordt hier het 'zwarte goud' gedolven; de steenkool die van hieruit, over de Miljoenenlijn werd vervoerd. Mede dankzij het delven van steenkool bloeide de industrie op. De welvaart die het Nederland bracht staat echter in schril contrast met de armoede en het leed voor de families van de arbeiders en de kompels, vooral in Midden- en Zuid-Limburg, voor wie het leven zwaar was.

Op 2 februari 1844 neemt de jonge, Duitse Clara Fey, dochter van een welgestelde textielabrikant uit Aken, het initiatief tot de oprichting van een congregatie. Begaan als zij was met het lot van arme kinderen en wezen, nam haar congregatie de naam 'Zusters van het arme Kind Jezus' aan. In 1848 werd daartoe door de aartsbisschop van Keulen toestemming verleend. Haar voorbeeld was een bron van inspiratie voor velen en het aantal vestigingen van de congregatie groeide snel.

Zij werd door velen gesteund, maar bovenal door bisschop Jean-Théodore Laurent die de zusters veelvuldig bezocht en voor hen preekte. Spoedig groeide het aantal zusters zo snel dat het één van de grootste congregaties werd die zich richtten op de verzorging en opvoeding van kinderen.

Clara Fey

In 1871 werd het Duitse keizerrijk opgericht onder kanselier Otto von Bismarck. In zijn streven een homogeen rijk te stichten op protestantse grond, nam hij allerhande antikatholieke maatregelen die bekend werden als de 'Kulturkampf'. Vrijwel alle orden werden er opgeheven en ook Clara Fey was genoopt met haar zusters uit te wijken naar Groot-Brittannië, Frankrijk, België, Oostenrijk, Luxemburg en Nederland. In Simpelveld, op een steenworp afstand van Aken, stichtte zij het nieuwe moederhuis: Huize Loreto.

Arm en rijk in Simpelveld

In de fraaie ruimten woonden niet alleen de zusters, maar werd ook lesgegeven. Ook de kinderen uit Simpelveld en omgeving kwamen naar de school die de zusters leidden. De zorg voor kinderen in brede zin was, en is tot op de dag van vandaag, de primaire taak van de congregatie. Het was ook op deze plaats dat Clara Fey in 1894 haar laatste adem uitblies. Haar kamer is intact gelaten, maar haar lichaam, dat aanvankelijk in Simpelveld was begraven, ligt thans in Aken. Huize Loreto zal mede daarom altijd meer blijven dan een toevallige locatie voor de museale collectie. De historiciteit van deze plaats zal door de aanstaande zaligverklaring inhoudelijk niet veranderen, maar voor het oog van de wereld wel herkenbaarder worden. Het museum neemt deze duurzame taak als hoeder van de nalatenschap van Clara Fey in Huize Loreto met plezier op zich.

In 1875 werd begonnen met de bouw van Huize Loreto in Simpelveld. De Duitse architect Hermann Joseph Hürth, ervaren in de bouw van kloosters in Duistland en Nederland, nam het ontwerp voor zijn rekening.

Huize Loreto

De negentiende eeuw betekende een nieuwe bloeiperiode voor het katholicisme. De Zusters van het arme Kind Jezus waren slechts één van de vele nieuwe congregaties die in die tijd het licht zagen en die alle met goede werken uiting gaven van hun vroomheid. De volgelingen van Clara Fey onderscheidden zich echter van de meeste andere congregaties, omdat zij meenden geheel zelfvoorzienend te moeten zijn. Daartoe stelden zij niet alleen hun scholen open, maar bekwaamden zij zich vooral in het vervaardigen van paramenten.

Huize Loreto groeide uit tot een atelier met een internationale reputatie. Haar terechte faam was te danken aan een aantal factoren. In de eerste plaats werd vanaf het begin gekozen voor kwaliteit. Dit betekende dat de novicen tijdens hun opleiding wel hielpen, maar dat de bepalende delen van de paramenten werden uitgevoerd door de zusters die hierin een gedegen opleiding ontvingen. Clara Fey had juist ingeschat dat het arbeidsintensieve productieproces en de kostbare grondstoffen op waarde zouden worden geschat. Bovendien werden de ontwerpen met veel gevoel uitgekozen. In het begin werden vooral de ontwerpen van de beroemde Britse architect Pugin, de vader van de neogotiek, in stof omgezet. Later greep men terug op de late middeleeuwen met ontwerpen van de allergrootste Duitse kunstenaars als Stephan Lochner, Martin Schongauer, Albrecht Dürer en Hans Holbein en vroegnederlandse kunstenaars als Albrecht Bouts, Gerard David en Rogier van der Weyden.

De ontwikkeling van het atelier is lange tijd doorgegaan. Op enig moment waren de zusters in staat om niet alleen beroemde ontwerpen met hun vaardige handen tot paramenten te maken, maar om zelf ontwerpen te maken die in kwaliteit niet onder deden voor hun beroemdste vakgenoten.

Doelstelling

Museum de Schat van Simpelveld wil een waardige en passende invulling geven aan het verleden van het monumentale kloostercomplex en haar voormalige bewoners. Centraal daarbij staat wat de Zusters van het arme Kind Jezus de wereld hebben gebracht in de breedste zin van het woord.

Het museum is onderverdeeld in de volgende vier thema's

1. De Zusters van het arme Kind Jezus
2. De ongeëvenaarde paramenten
3. De wassen beelden
4. Clara Fey

Collectie

Ruim een eeuw lang zijn in Simpelveld en in andere vestigingen van de congregatie paramenten geborduurd en wassen beelden gegoten. Beide productgroepen zijn aanvankelijk voor eigen gebruik gemaakt en aan bevriende personen of instanties geschonken. Naarmate de bekendheid van de congregatie groeide, name ook de vraag toe. In totaal zijn er tienduizenden paramenten en wassen figuren gemaakt. Ongetwijfeld is een groot deel daarvan verloren gegaan. Een ander deel heeft zijn weg gevonden naar museumcollecties in binnen- en buitenland. Het museum presenteert dat deel van de collectie dat in eigen bezit is gebleven. Daarnaast tracht het de bewaarplaats van alle stukken die ooit door de congregatie zijn gemaakt te achterhalen en – waar mogelijk – te verwerven.

Een belangrijk deel van de museumcollectie bestaat uit de bezittingen van Clara Fey. De kamers die zij bewoonde in Huize Loreto zijn zoveel mogelijk intact gelaten, wat geldt voor de meubels en de kleinere kunst- en gebruiksvoorwerpen.

Uit de inrichting van de verschillende kerken en kloosters van de congregatie in de verschillende landen waar zij werkzaam zijn en waren, is een selectie bijeengebracht voor Museum de Schat van Simpelveld bestaande uit schilderijen en sculpturen van de 14de tot en met de 20ste eeuw.

Organisatie

Het eigendom en de exploitatie van het museum ligt in handen van het onbezoldigde bestuur van de Stichting Museum Clara Fey (SMCF) dat eindverantwoordelijk is voor alle aspecten van beleid, zowel inhoudelijk, financieel als organisatorisch. Het bestuur van de SMCF wordt geheel gevormd door de Zusters van het arme Kind Jezus en stuurt de medewerkers aan. Eén medewerker zal per 1 februari haar werkzaamheden aanvangen en de tweede vacature verwachten we per 1 maart te kunnen invullen. De twee medewerkers zijn aangesteld voor 1,2 fte gezamenlijk.

In de interactie met bezoekers zullen vrijwilligers een belangrijke rol gaan spelen. Er wordt momenteel geworven om de verschillende posities aan de balie, de winkel, de ondersteunende horeca en de ontvangst van individuele bezoekers, groepen en klassen te kunnen vervullen. Met het oog op zowel de korte als de middellange termijn zal hiervoor een aparte nota vrijwilligersbeleid worden ontwikkeld.

Het bestuur is ook eigenaar en beheerder van het archief en het depot van de congregatie in Nederland. Haar hoofdverantwoordelijkheid ligt erin het archief en het depot duurzaam te beheren en conserveren. Daarnaast zal de organisatie waar dit gewenst en gepast is, delen van het archief (laten) ontsluiten. Het archief en het depot zijn dienstbaar aan de exploitatie van het museum en in beginsel aan onderzoek door derden.

Het bestuur wordt gevormd door Sr. Henriette Mensen PIJ (voorzitter), Sr. Yuventa Permata Nalukasy PIJ (secretaris) en Sr. Mariette Pitono PIJ (penningmeester).

Doelgroepen

Museum de Schat van Simpelveld verwacht dat het leeuwendeel van het bezoek zal bestaan uit individuele bezoekers. Om deze optimaal te faciliteren wordt aansluiting gezocht bij de Museumkaart. Deze groep kan verder worden gedefinieerd als een mix van dagjesmensen, regio-toeristen, kunstliefhebbers en mensen met een spirituele of religieuze motivatie. Door het opleiden van vrijwilligers tot rondleider zullen ook groepen gemakkelijker kunnen worden ontvangen en zal het bezoek hoger gewaardeerd worden.

Om strategische en sociaal-maatschappelijke redenen zal het museum nadrukkelijk de samenwerking zoeken met andere culturele spelers in de omgeving, zowel binnen Parkstad als in de wijdere Euregio.

Museum De Schat van Simpelveld wil meer zijn dan alleen een tentoonstellingsruimte. Niet alleen de zin en de inhoud die achter de paramenten steekt willen we behouden en uitdragen, maar ook de historie van de orde en het huis en de technieken van het atelier. Niemand weet beter dan de Zusters van het arme Kind Jezus dat de jeugd de toekomst heeft. Om de schoolgaande jeugd te betrekken worden educatieve programma's ontwikkeld vanuit een brede context.

Daarnaast willen we scholieren en andere geïnteresseerden een actief en creatief programma aanbieden waarbij ze kennismaken met de technieken en vaardigheden die hebben geleid tot de prachtige paramenten in de collectie. In versnelde en vereenvoudigde vorm wordt een eerste kennismaking aangeboden. Voor geïnteresseerde volwassenen worden workshops ontwikkeld om in detail de handwerktechnieken te recreëren vanaf ontwerp en transfer tot de verschillende steken in een poging om de originele kwaliteit zo dicht mogelijk te benaderen. Hierbij maken wij onder meer gebruik van 21ste-eeuwse technieken en materialen zoals 3D-pennen. Daarnaast worden er workshops ontwikkeld waarbij het gieten en boetsen van was een nadrukkelijke rol speelt

Voor zowel volwassenen als kinderen gaat het om het leren door creëren, een methode die bewezen heeft een blijvende indruk achter te laten.

In samenwerking met het hoger onderwijs en professionals in Nederland en daarbuiten, is het de ambitie van het museum te groeien tot een spilfunctie in de wereld van onderzoek naar historische paramenten in de breedste zin. Daartoe zal het Instituut Stimulering Onderzoek Paramenten worden opgericht die fondsen ter beschikking stelt om de kennis over dit onderwerp te vergroten en te ontsluiten. De opgedane kennis zal vervolgens weer in het museum worden gepresenteerd. Nadrukkelijk zal ook samenwerking worden gezocht met de vermaarde Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL).

Financiën

Museum de Schat van Simpelveld wil een duurzame verrijking zijn voor de cultuurhistorie.

In de eerste plaats zullen de recette aan de entree en de opbrengsten uit de winkel en de ondersteunende horeca voor inkomsten zorgen. Om de recette te verhogen zal het museum, zoals vermeld, aansluiten bij de Stichting Museumkaart, maar ook inzetten op combinatietickets met andere cultuurhistorische instellingen binnen Parkstad.

Een tweede bron van inkomsten kan worden gerealiseerd door verhuur van de locatie (met name de kapel) voor lezingen, muziekuitvoeringen, boekpresentaties en tentoonstellingen.

Daarnaast worden diverse subsidies en fondsen geworven voor aanvullende financiering.

Wij verwachten dat het museum met deze wijze van financieren zelfvoorzienend zal zijn.

Museum De Schat van Simpelveld voorziet in een passende en waardige invulling van Huize Loreto en de Kloosterkapel van Maria Boodschap. Met trots en enthousiasme dragen wij uit wat dit klooster heeft voortgebracht. Een collectie paramenten op wereldniveau, een congregatie van zorgende en liefhebbende Zusters en een stichteres die niet vergeten mag worden. Zij vormen, zij zijn, zij is...

De **Schat** van Simpelveld